

Komentarji

Amerika na "bumanju"

Clintonville (Wis.) "Gazette" je objavila pismo 24-letnega farmarjevega sina, ki je leta "bum", po naše po- tri leta že išče dela, a ne nič dobi. V treh letih je vsega skupaj \$32, povprečno 87c mesečno ali dve centa na dan. To je njegov dohodek. Živi ga, kar mu kdo vrže pri vratih kakor psu...

Je izvršil srednjo šolo, je bil, da bi se vrnil inženir. Starši in šola so mu vsadili vero in veliko ljubezen do dela; učili so ga, da v A- lahko vsako postane in za vzgled so mu na- vrsto industrijskih in milijonotcev, ki so vsi življenje kot revni, toda delavci...

Prislo zadnje predsed- volitve, je fant volil Roo- je trdno verjel, da ni odpravi depresijo in pride njegova priložnost. je v večje mesto in s po- manja je dobil delo pri CWA, CCC in vseh mogočih re- "okrevanih" podvzet- zama.

ima po vseh teh izku- drugačno prepričanje o delu, domovini in vsem bunku, s katerim pitajo. Kjerkoli vpraša za- sod dobi odgovor, da imajo v službo le iz- za človeka. Kako naj se- žkusi, če ne dobi prilo- kušnje? Ako pa vpraša- kudo delo, za katerega ni dovolj domačih ljudi, ki družine, zato ne marajo. Kako naj se revež udo- dobi družino, če ne dobi priložnosti?

ne išče miloščine, tem- vi, da piše ne toliko v imenu in samo zase, v imenu stotisočev mla- tov, ki so v enakem po- ko on. Fant vprašuje, ko, kaj misli z njimi. Na- teh mladeničev, neprosto- "bumov", je v skrajno- lo med zločince. To je ar jim je še ostalo, če se ka ne zgane — zgane s- ne, z miloščino...

ti čitatelj, morda je tvoj- tem "bumi". Vemo, na stotine in stotine mla- dovskih fantov propadlo- petletni krizi. Bili so štu- z lepimi načrti, a danes "opale" na cesti. Ali res Amerika nobene pomoči- niromake? Ima jo — am- kapitalistična Amerika. sama propadla! Priti mo- Amerika! Ali si pri- den, da pomagaš tej novi- ki na noge?

sveta objavi pismo ome- farmarjskega fanta, ki Lawrence W. Voight, njo sredo v angleškem- alu v celoti. Opozorite- šnove na to pismo. Opo- sedove sinove, zlasti o- se verjamejo v vsemo- kapitalističnega siste- Naj čitajo, kaj pravi nji- raz, ki je izkusil vso kri- sto nečloveškega kapitali- sta sistema.

umrtil 10 oseb v Manili- ala. Filipinsko otočje, 17. "Trojni vihar, ki je vče- ral po otoku Luzonu in za- ni Manile, je—kolikor je- zano—ubil 10 oseb. Bati- da bo število mrtvih večje. Na škoda je zelo velika. Na- ljudi je ostalo brez stre-

BREZPOSELNI SI MORAJO SKRČITI ŽELODCE

Poročilo relignega administratorja za september kaže več "klientov" pa manj izdatkov

Washington. — (FP) — Iz najnovejšega preliminar- nega poročila zveznega religne- ga direktorja Hopkinsa za me- sec september je razvidno, da si bodo morali brezposelni, ki so odvisni od vladne dole, še bolj skrčiti želodce, oziroma so si jih že morali.

V septembru je v 110 mestih narasla religna lista z 1,602,507 na 1,610,229 ali skoraj osem ti- soč družin več, religni izdatki so se pa znižali nad tri milio- ne, od \$49,308,000 do \$46,267, 000, kar pomeni zmanjšanje podpore kljub naraščajoči dra- gini. V imenovanem mesecu je vlada potrošila 10% manj za relig v New Yorku ko prejšnji mesec, dasi število "klientov" ni padlo, ampak se je zvišalo. V Buffalu se je religna lista zvi- šala za 4,7%, izdatki so pa pad- li za 1,8%. Upoštevač to na- raščanje cen, to pomeni zniža- nje podpore nad sedem odstot- kov.

Od zadnjega januarja se je zvišalo število relignih družin nad poldrugi milijon. Zdaj je na religni listi nad štiri milio- ne družin in nad pol milijona samcev ali skupaj precej nad 17 milijonov oseb. Od zadnje- ga julija se je število relignih družin zvišalo nad četrto mili- jona. Koliko družin in oseb sploh je v septembru prejelo ničlo vladno podporo radi brez- poselnosti, še ni točno znano, ker Hopkins še ni imel vseh šte- vil pri rokah, ko je podal zad- nje preliminarne poročilo.

Njegova slika o religni situa- ciji in revščini se pa vjema s poročili iz raznih krajev dežele. Jedro te slike je, da revščina bolj in bolj narašča; število o- seb, ki iščejo podpore, se veča povsod, nasprotno pa religne oblasti tudi povsod ščipljejo podporo ali odmerke.

"Novi dealerji" izgubili vplivnega zavoznika

Sin kongresnika Peaveyja pri- stopil k socialistom, ker mu je dovolj — progresivizma

Oshkosh, Wis. — Ker je Lynn Peavey, urednik tukajšnjega li- sta Free Pressa in sin kongres- nika Huberta H. Peaveyja, pri- šel do prepričanja, da je ves "new deal" je flikanje kapitaliz- ma, "da se delavstvu prepreči doseganje socialne justice," je na- znanil pristop v socialistično stranko.

"Svoje simpatije sem gojil do socialistične stranke že več let," pravi mladi Peavey, "toda šele v zadnjih mesecih sem prišel do zaključka, da so psevdoliberalci kakor sta Roosevelt in LaFollet- te pravi nasprotniki novega so- cialnega in ekonomskega reda, pod katerim bi delavstvo razvilo ogromna bogastva dežele v svoj prid in napredek.

"Takozvani ameriški liberalci so danes le orodje kapitalizma za preprečanje doseganja ekono- mske pravičnosti po ameriškem delavstvu. Zagovarjajo sicer odpravo nekaterih bolj vidnih kapitalističnih hib, nastopiti so pa pripravljene z vso silo proti preobratu sistema, ki je uničil milijone in poganja trume pri- dnih delavcev v krušne linije."

Mladi Peavey je bil aktiven več let v LaFollettovem progre- sivnem gibanju. Bil je predsed- nik državne organizacije mla- dinskih progresivcev in tajnik centralnega odbora republikan- ske stranke. Na zadnjo LaFol- lettovo konvencijo, ki je ustano- vilta novo stranko, je prišel na- čelu delegacije iz okraja Winne- bago. Potem je prevzel pred-

Hitler proklamiran za dosmrtnega diktatorja

Weimarska ustava, na temelju katere se je Hitler dal izvoliti za predsednika Nemčije, ne eksistira več!

Berlin, 17. okt.—Adolf Hitler je vladar Nemčije do svoje smrti! Weimarska ustava, na pod- lagi katere se je Hitler pustil iz- voliti za prezidenta-kancelarja, ne obstoji več! Hitler je zdaj u- stava in zakon v Nemčiji!

To je včeraj naznanil dr. Hans Heinrich Lammers, šef kance- larskega urada. Vsi člani Hitler- jevega kabineta so včeraj pri- segli zvestobo Hitlerju in isto morajo storiti vsi civilni in vo- jaški uradniki ter vsi predstavi- niki in služabniki nemških cer- kva.

Dr. Lammers je rekel, da dr- žavni zbor (reichstag) je tudi brez moči in veljave od tistega dne, ko je dal Hitlerju oblast, da lahko sam dela spremembe v u- stavi. Nova ustava še ni spisa- na in najbrž ne bo — saj ni po- trebna, ko pa je vse, kar "firer" sklene in reče, ustava...

110 gladovnih stavarjev na Ogrskem v bolnišnicah

Rudarji niso zadovoljni s pogoji družbe. Slika groznih prizo- rov pod zemljo

Pečuh, Ogrska, 17. okt.—Sto- deset rudarjev izmed 1200, ki so bili prostovoljno pet dni pod zemljo in trpeli žejo, glad, temo, mokroto in nesnago—pripravlj- ni celo umreti, če družba odbije njihovo zahtevo za večjo mezdo —je danes v bolnišnici. Do zdaj ni še nihče umrl, toda petdeset- na gladovna stavka pod zemljo ne bo brez smrtnih žrtev; nekaj rudarjev je v tako kritičnem po- ložaju, da težko prestanejo po- sledice.

Drugi rudarji, ki so doma, se pa kesajo, ker so se dali pre- govoriti in so končali gladovno stavko. "Pogoje smo sprejeli, ker smo bili v takem položaju, da nismo znali, kaj delamo", je njihovo mnenje.

Lajoš Molnar, 72-letni rudar, ki trdi, da že 58 let dela v pre- mogovniku, je povedal, kako so stavarji trpeli pod zemljo. Glad jih je tako mučil, da so grizli jermenje in čevlje na nogah drug drugemu. Spali niso nič in počivati tudi niso mogli, ker je bila prevelika gneča, rovi so oz- ki in tla mokra; drug drugega so podpirali ob sten in gazili so drug po drugem. Ves čas so pa bili v črni temi in le tipajoč so se plazili po hodnikih, dokler so mogli gibati. Kdor je od slabo- sti obležal, se ni mogel več dvig- niti in drugi so hodili po njem.

"In kaj imamo zdaj od vsega tega?" je vzkliknil Molnar. "Do- bili smo le 25 odstotkov tega, kar smo zahtevali!"

Rudarji so delali dva dni v tednu in plača je bila okrog ene- ga dolarja ameriške veljave na dan. Zdaj bodo delali tri dni v tednu in družba, v kateri pre- vladujejo angleški in avstrijski interesi, jim je obljubila tri do- lara in navržka prihodnji mesec in tri dolarje ekstra o božiču.

(Pečuh ali Fuenfkirchen je ve- če premogovniško mesto v juž- ni Ogrski nedaleč od Subotice v Banatu v Jugoslaviji. Mesto i- ma okrog 40,000 prebivalcev in v normalnih razmerah je bilo tam upošlenih okrog 5000 ru- darjev.)

Španija se je pokrila s cenzuro

Pariz, 17. okt.—V zadnjih 48 urah je španska cenzura silno stroga in nobeno zanesljivo poro- čilo o tamošnji civilni vojni ni prišlo iz Španije. Telegraf, ka- bel in radio so pod popolno kon- trolo španske vlade in vsa poro- čila tujezemskih poročevalcev so izostala.

Sedništvo Farmer-Labor progre- sivne lige in zapustil LaFol- letov tabor, ko je spoznal, da je nova stranka postala le opreda kapitalizma.

VLADA NE BO TOŽILA BUFFALSKO DRUŽBE

Justični departament noče enfor- sirati odloka delavskega od- bora

Washington. — (FP) — Sta- lišče justičnega departamenta, ki je odklonil tirati pred sodišče Houde Engineering kompanijo v Buffalu radi zoperstavljenja delavskemu odboru, je direktno v prilog openšaparjem, ki se po- klhajo na vse delavske odbore in na točko 7a industrijskega zakona.

Zvezni delavski odbor je v slučaju Houde kompanije odre- dil, da je v svrhu kolektivnega pogajanja pravoveljavna le ti- sta unija, za katero se delavci izrečejo z večino. Pri tej družbi so se delavci izrekli z 1105 gla- savi za federalno unijo in 647 za kompanijsko.

Družba je delavskemu odboru odgovorila, da zavrača njegov odlok in pri tem dobila podpo- ro narodne podjetniške zveze in več drugih blizniških organiza- cij. Delavski odbor je nato iz- ročil družbo justičnemu depart- mentu v svrhu prosekucije.

Justični tajnik Cummings je pa te dni naznanil, "da zaen- krat ne namerava proti družbi vzeti nobene akcije." Delavski odbor je smatral ta odloč veli- ke važnosti in ga je odredil ju- stičnemu departamentu za kon- testiranje na sodišču, ki naj bi imelo končno besedo. Gre za princip večinske reprezentacije, katerega je formuliral Wagner-jev delavski odbor in ga potrdil sedanji odbor.

Ta princip je v konfliktu z Roosevelt-Johnson-Riechbergovo interpretacijo točke 7a. Tolma- čenje te točke po delavskemu odboru je naklonjeno delavski uniji, tolmačenje Roosevelta in njegovih dveh glavnih pomočni- kov pa kompanijski uniji. Pri zavrnitvi odloka delavskega od- bora se je Houde družba tudi sklicevala na interpretacijo teh treh glavnih "new dealerjev", katerim se očitno pridružuje tudi justični departament s svo- jo odklonitvijo prosekucije.

Delavski krogi smatrajo to postopanje justičnega depart- menta za indirektni namig pod- jetnikom, naj se ne ozirajo na odloke delavskega odbora. In tudi ni nič drugega. Admini- stracija je očitno namenjena ribariti v kalnem, dokler se da. Koliko je ta politika konfuzije odgovorna za odstop Lloyda Garrisona iz delavskega odbora, ni znano, skoraj gotovo je pa več ali manj.

Ta slučaj kaže, da je stališče vlade napram delavskemu odboru tole: Tisti podjetniki, ki so pripravljene sprejeti njegove odloke, je dobro, tisti, ki jih od- klanjajo, je Rooseveltovi admi- nistraciji pa tudi prav. Druge- če se stališča justičnega depart- menta ne more tolmačiti. Stara igra v novih frazah!

Rudarska unija in operatorji v "enojni fronti"

Washington. — Pri zvezni religni administraciji so zastop- niki U. M. W. in premogovnih operatorjev vložili protest pro- ti temu, da bi religne oblasti u- pošle brezposelne rudarje pri- kopanju premoga in obratovale premogovnike za relig. Nekaj podobnega nameravajo pričeti v Oklahomi, Arkansasu in Kan- sasu, proti čemur pa rudarska unija in operatorji protestirajo, češ, naj vlada kupuje premog na trgu.

Katoliški vodja aretiran v Gdan- skem

Gdansk (Danzig), 17. okt. — Behrendt, vodja tukajšnje kato- liške centristične stranke, je bil včeraj aretiran na obtožbo vele- izdaje.

Premirje v Jugoslaviji ob pogrebu Aleksandra

Vsi nemiri in demonstracije so prenehale in regenti ponu- jajo koncesije voditeljem opozicije. Korošec in Ma- ček povabljeni k pogrebnim ceremonijam. Mala en- tenta morda pošlje protestno noto Ogrski in Italiji

Čevlarske organizatorje obmetali z jajci

Ta usoda je doletela Mary Do- novan in več drugih organi- zatorjev v Massachusettsu

Spencer, Mass. — Da podjet- niki v tej državi niso preveč iz- birčni v boju proti organizira- nju delavcev, je že znano dej- stvo. Poslužujejo se vseh ared- stev, zadnje čase poleg pilinskih bomb tudi amrdljivih jajc in gnilih paradiznikov.

V tem mestu se imajo te dni vršiti tovarniške volitve o kom- panijaki in čevlarski uniji v to- varni Kleven Shoe kompanije. Unija je semkaj poslala Mary Donovan, ženo Powersa Hapgo- da, ki je bil v zadnji tekstilni stavki kaznovan radi kršitve in- junkcije na \$75 globe ali 10 dni zapora. Ker bi imel iti denar družbi za kritje stroškov v zve- zi s sodnijsko prepovedjo, je šel Hapgood raje v zapor.

Mary Donovanovi se je pri- družilo še par socialističnih agi- tatorjev, ki so pred tovarno o- poldan med odmorom pričeli s shodi, na katerih agitirajo, naj delavci glasujejo za United Shoe and Leather Workers unijo. I- majo pa opraviti s sovražno po- licijo, ki je aretirala tri organi- zatorje, z bliznami, ki so na strani družbe, in z boječimi de- lavci.

Pred nekaj dnevi je bila Do- novanova pozdravljena z jajci in paradizniki, ko je opoldne pričela govoriti pred tovarno. Pričeli so leteti skozi okno vrh- njega nadstropja in nato iz za- sede na dvorišču. Ker ima pa Mary precej bojevnega duha, se je zakadila s svojega govorni- škega stojišča na avtu in stopi- la sama v akcijo: pričela je lo- viti svoje "jurišarje" z jajci in paradizniki po dvorišču in nato po tovarni in je ugnala vse.

Ko je po "zmagi" zopet sto- pila na svoj avto, so delavci po- zabili na svoj strah in jo bur- no pozdravili — prvič, odkar prihaja pred tovarno. Obmetana z jajci in paradizniki po laseh, obrazu in krilu, jim je govorila o unionizmu in jih urgirala, naj pri volitvah glasujejo za čev- larsko unijo. O policiji ni bilo nobenega sluha, čeprav varje tovarno osem policajev. Prišla je šele eno uro po incidentu. Bila je pa navzoča drugo opoldne in aretirala Donovanovo in še tri druge govornike, drugega za drugim.

Naraščanje armade brezdomcev

Washington. — Od dveh do- štirih milijonov brezposelnih brezdomcev se potepa po Ame- riki, med njimi cele družine, ki ne vedo kje dobe prihodnjo skorjo kruha ali skodelico čor- be. Potepajo se iz kraja v kraj, ker nimajo drugega posla.

Okrog četrto milijona teh je dobilo pribežališče v vladnih kempah in taboriščih za brez- domce, ki pa niso preveč pri- vlačna, ker večina brezdomcev nima v njih obstanka. Za zgra- ditev relignih kasarn in 350 stal- nih taborišč, ki se nahajajo v raznih državah, je religna ad- ministracija porabila 21 milio- nov, dasi je napravila komaj vrzel.

Delavci v elektrarnah zahtevajo 30-urnik

New York. — Ker tukajšnji elektrarski trust, New York Edison Co. in United Electric Light & Power Co., namerava odaloviti nadaljnjih 700 delav- cev, nekaj sto jih je pa že vrzel na cesto v zadnjih tednih, je Bratovščina elektrarskih delav-

Belgrad, 17. okt. — Pogreb kralja Aleksandra se vrši jutri z največjim žalnim pompom, ka- kršnega še ni videl Belgrad. Na- vzoči bodo predstavniki vseh ob- stojećih evropskih dinastij in ve- čine vlad. Tudi Mussolini in Hit- ler sta poslala svoje reprezen- tante. Prišla sta tudi rumunski kralj Karol, avak pokojnega Aleksandra, in bolgarski kralj Boris.

Jugoslavija je danes mirna. Vse demonstracije proti Italiji in hrvaškim separatistom so po- tihihile. Svet regentov skuša pri- dobiti voditelje vseh glavnih o- pozicionalnih elementov za pre- mirje in nekatere je že pridobil. Aca Stojanović, bivši vodja ra- dikalne stranke, je poslal vlad- i socialno brzojavko in dr. Vladko Maček, bivši vodja hrvaške kmetске stranke, je bil izpuščen iz zapora, da se lahko udeleži žalnih manifestacij.

Dr. Korošec, bivši vodja slo- venske klerikalne stranke, ki je bil interniran na otoku Hvaru, in dr. Mehmed Spahjo, rebelni muslimanski vodja v Bosni, sta menda tudi sklenila premirje z regenti.

V petek, takoj po pogrebu, bodo v Belgradu zborovali za- stopniki male entente in priča- kuje se, da mala ententa naslovi protestno noto na Ogrsko, ki je dovolila, da so hrvaški in ma- cedonski vstali imeli zbirališče na njenih tleh. Protestna akcija morda zajame tudi Italijo, kajti izvedelo se je, da je Eugenio Morreale, italijanski tiskovni ataše na Dunaju, v zvezi s hr- vaškimi separatisti.

Pariz, 17. okt.—Tretji Hrvat, ki je bil aretiran v Franciji a ponarejenim čehoslovanskim po- tnim listom na ime Silvester Ma- lny, je bil identificiran kot Mijo Kralj. Jetnik je priznal, da je bil v zvezi z atentatorjem in ostali- mi teroristi. V slabi nemščini je rekel: "Jaz sem Hrvat in kar sem storil in kar sem hotel sto- riti, je bilo, za svobodo Hrvat- ske".

Mijo Kralj je povedal, da nji- hov vodja v Franciji je Egon Kvaternik in vrhovni vodja hr- vaške organizacije Ustaši, ki je obsodila Aleksandra na smrt, je dr. Ante Pavelić. Kje je zdaj dr. Pavelić, ni znano. Kvaternik je menda srečno ušel v Švico in z njim vred je najbrž ušla tudi Marija Vudroh, ki je zarotnike oskrbela z orožjem.

Hauptmann izgubil prvo bitko

New York.—Bruno R. Haupt- mann je v terek izgubil legalno bitko pred vrhovnim sodiščem v Bronxu. Sodnik Hammer je od- ločil ob koncu razprave, ki je trajala dva dni, da Hauptmann s svojim dokazovanjem ni pre- pričal, da je bil v New Yorku v noči 28. marca 1932, ko je bilo iz- vršeno ugrabljenje Lindbergho- vega otroka. Iz tega razloga je njegova peticija za "habeas cor- pus" zavrnjena in newyorška po- licija ga lahko izroči policiji dr- žave New Jersey. Hauptmannov odvjetnik Fawcett je brž prijavil priziv na newyorško apelatno so- dišče proti temu odloku in sod- nik je privolil, da obtoženec po- čaka v New Yorku do petka po- polodne.

cev prišla na dan z zahtevo za- znižanje tednika na 30 ur, kar bi preprečilo redukcije.

Na guvernerja Lehmana ape- lira, naj preišče finančno stanje družb, ki ves čas krize delajo velike profite, ter porabi svoj vpliv za znižanje delovnika in za preprečanje redukcij delav- stva.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Združene države (Sloven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, \$3.00 for half year, \$1.50 for quarter year; for foreign countries \$9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 24, 1934), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poseljena naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Velik antifašistični shod
v New Yorku

Privedi ga centralna delavska unija; glavni govornik bo W. M. Citrine, vodja angleškega delavstva

New York. — Antifašistična kampanja prodira tudi med tukajšnje konservativne unije. Pod pokroviteljstvom centralne delavske unije se bo 24. oktobra vršil velik antifašistični shod v Mecca templu, na katerem bo glavni govornik Walter H. Citrine, tajnik Angleškega kongresa strokovnih unij in predsednik strokovne internacionale.

Njega je v Ameriko dobil William Green in je bil na zadnji konvenciji Ameriške delavske federacije prominenten govornik. Delegatom je razložil položaj delavstva v fašističnih državah, razbitje delavskega gibanja in je apeliral na ameriške unioniste za gumno pomoč za pobijanje fašizma in nacizma. Green mu je odgovoril, da bo njegov apel našel gorak odmev med ameriškim organiziranim delavstvom.

Poleg Citrina bo mogoče govoril na tukajšnjem shodu tudi Green. Na programu so tudi glavni vodje centralne unije in državne delavske federacije ter B. C. Vladek, upravnik židovskega delavskega dnevnika Forwards. Vladek je proti fašizmu govoril tudi na konvenciji delavske federacije in je aktiven v unijskem antifašističnem gibanju.

Citrinov obisk Amerike in njegov prisrčen sprejem na konvenciji ADF bo imel za posledico tudi zblizanje ameriškega in evropskega unijskega gibanja. Konvencija sicer ni ukrepala o pridruženju federacije strokovni internacionali s sedežem v Parizu, smatra se pa, da je Citrine toliko dosegel, da ne bo nobena organizacija storila važnega koraka brez medsebojnega posvetovanja.

Ugrabljen bogatinka izpuščena

Louisville, Ky. — Mrs. Alice Stoll, 26-letna žena oljnega magnata, ki je bila pred enim tednom ugrabljen na svojem domu, se je 16. t. m. vrnila domov, potem ko je njen mož plačal \$50.000 odkupnine. Ženo so držali nekje v Indianapolisu, odkoder so jo poslali domov z avtom. S to afero se zdaj bavijo federalne oblasti, ki so — kakor poročajo listi — odkrile, da ugrabitelj je neki Thomas H. Robinson ml., star 26 let, bivši dijak prava na univerzi Vanderbilt, ki se je kasneje nahajal v državni norišnici v Tennesseeju. Robinsonovo ženo, ki je prejela odkupnino, so že aretirali.

Protestirajo proti ravnanju z
bivšim dunajskim županom

New York. — Delavska konferenca za pobijanje fašizma, katero tvorijo židovske unije in socialistična stranka, je poslala avstrijskemu generalnemu konzulu oster protest proti barbarškemu postopanju avstrijske vlade z dr. Karlom Seitzem, bivšim dunajskim socialističnim županom. On je v zaporu že od februarске civilne vojne, ne da bi bil obtožen kakšnega prestopka. Konferenca protestira tudi proti persekuciji drugih delavcev in voditeljev poklerofašistični avstrijski vladi.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Dan odločitve se bliža

Milwaukee, Wis. — "Magnatje mobilizirajo svoje sile" — pod tem naslovom je priobčila Prosveta opis te mobilizacije ameriških plutokratov, kateri smatrajo celo polovične Rooseveltove reforme kot socializem. Odmeve tega boja, ki se je baš začel z vso silo, je slišati širom dežele.

Zadnje dni priobčujejo Hearstovi časopisi izpod peresa starega Brisbana grožnje, naperjene proti ljudstvu države Californije. Magnatje filmske industrije baje nameravajo preseliti vse svoje ogromne naprave s celotno filmsko industrijo v Florido, če bo izvoljen Sinclair. V "solnčni Floridi", ki je nenadoma postala bajna dežela, bodo te dni glasovali o novi postavi, ki bo določala, da je vsaka nova industrija, ki se preseli v to državo, za 15 let prosta vsakega davka. In tako naprej. Tukajšnji kapitalistični dnevniki priobčujejo skoro dnevno posebne članke, svarivši vlado v Washingtonu proti postavam, ki "omejujejo osebno iniciativo" in tako uničujejo trgovino.

Potom svojih uradnikov je naznanila tukajšnja velika A. O. Smith Corp., da tovarna ne bo obratovala s polno paro, dokler bo sedanja vlada na krmilu. To vse pomeni, da se mora delavstvo popolnoma podvreči kapitalističnim silam, ali pa poginiti glado.

Toda tudi delavstvo odgovarja — organizira se, razmišlja kot še ni nikdar razmišljevalo in pripravlja odločen odpor. Baš sedaj stojimo pred volitvami; nudi se nam torej prilika, da damo vladajočim burboncem primeren odgovor. Volite socialistično — četudi ne zmagamo, kaj zato? Naši glasovi bodo štel kot protest proti neznosnim razmeram; kot jasen odgovor na vse kapitalistične grožnje.

Volite in volilke! Zagotovite si imena delavskih, to je, socialističnih kandidatov in na dan volitev glasujte za svoj razred, proti nasilju, zatiranju in izkoriščanju, za boljše bodočnost naših vseh in naših otrok!

Ne pozabite pa obenem na naša kandidata, sodruga Franka Puncerja in Mika Sostaricha — oba kandidata za državno postavajo.

V tukajšnjem mestnem avditoriju je zadnje tedne dnevno predavala bivša ruska kneginja Orlova. Prvi dan svojega predavanja je posvetila Rusiji in Nemčiji. O delavski republiki je poročala, kakšne silne uspehe je vladajoče delavstvo doseglo v Rusiji, ter da bo v kratkih letih premagalo vse večje težave in začelo v polni meri uživati sadove svojega težkega dela in svojih velikih žrtev.

O Nemčiji je povedala mnogo, dosedaj še nepoznatih zanimivih podrobnosti. Predvsem je potom nepobitnih dokazov pobila laži nacijskega časopisja o uspehih Hitlerjeve vlade. Predvsem je omenila, da brezposelnost ni bila odpravljena, temveč samo umetno zakrita s tem, da so odgnali stotisoče, da celo milijone delavcev in delavk iz mest na deželo na polja in v gozdove, kjer životarijo ti nesrečni kot sužnji, pri prisilnem delu s par markami plače na teden.

Najzanimivejše je bilo njeno poročilo o porodni stavki nemških žensk. Tu nova organizacija, katere članice se zavežejo, da ne bodo rodile otrok, dokler bo sedanja vlada na krmilu, se je razširila v par mesecih kot blisk po vsej deželi. Ženske so pokazale svoje junaštvo in bodo pokazale tudi svojo moč. Naciji so jih ponizali na stališče navadnih sužnj; vzeli so jim vsako priliko za pošten zaslužek, hoteli napraviti iz njih navadne porodne mašine, toda so se zelo zmotili. Predavateljica je izjavila: da so ženske spravile Hitlerje na krmilo in da ga bodo tudi ženske v prvi vrsti uničile, njega in njegovo tiransko vlado.

V današnji (nedeljski) izdaji je priobčil tukajšnji dnevnik Milwaukee Journal poseben članek izpod peresa znanega angleškega učenjaka, v katerem je opisan velik uspeh, katerega je dosegla v Angliji delavska stranka. Clankar priznava v polni

meri vse ogromne zasluge te socialistične stranke za delavstvo in prerokuje popolno zmago pri prihodnjih volitvah, ki se bodo vršile prihodnje leto.

Obenem priobčuje isti dnevnik posebno poročilo iz Moskve, iz katerega se razvidi, da je Tretja internacionala končno spreminila svoje stališče napram Delavski internacionali, to je napram socialističnim strankam. Kominternu zahteva ukinitje vseh bojev med obema internacionalama in povspenjanje enotne fronte, posebno z ozirom na dogodke v Spaniji, kjer potrebuje boreče se delavstvo vse simpatije, kakor tudi gumno in moralno pomoč mednarodnega proletariata.

V celoti pa lahko spozna delavstvo sedaj, kaj so vredne delavske pridobitve in demokracija, katero življajo vsaj še v deželah, ki še niso podlegle fašističnemu navalu. Te dežele, Danska, Švedska, Norveška, Čehoslovaška, Finska, Anglija in Švica, niso zatirale delavskih pravic in delavskih pridobitev. V teh deželah ima organizirano delavstvo še vedno vse prilike, da se bori legalnim potom za izboljšanje svojega položaja. V očigled splošnega propadanja kapitalističnega sistema nam nudijo baš te demokratske dežele, poleg Rusije, podlago za trdno upanje na končno, vesoljno zmago proletariata. Ne Hitler, Roosevelt ali Sinclair z njegovim sanjnjavim programom, kakor tudi ne vaa patriotična blufanja blaznih fašistov, ničesar ne more rešiti propadajočega sistema in odvrtiti zmage delavstva nad reakcijo.

Reakcija pa je baš sedaj neobhodno potrebno, da se trdno oklene svojih organizacij, posebno pa še svoje delavske, to je socialistične stranke. Čim tesneje bomo združeni, tem prej bo prišel dan zmage. Fr. Novak.

Iz Kansasa

Arma, Kans. — Člane slov. združnega pogrebnege zavoda se opozarja na trimesečno sejo, ki se vrši v nedeljo 21. oktobra, Frontenac, ob 2. popoldne.

Pred omenjenim zborovanjem se vrši kratka seja socialističnega kluba št. 21 JSZ, in sicer ravno v istih prostorih. Sodrug, bodite še pred eno uro na mestu.

Podano bo poročilo glede socialističnega piknika, ki se je vršil 7. oktobra. Izpadel je dobro v vseh ozirih, če upoštevamo mizerne razmere. Čisti preostanek znaša \$25.00, kar se bo porabilo v letošnji volilni kampanji in pa za organizatorični sklad JSZ ter Proletarčev tiskovni sklad. Priznanje gre simpatičarjem in članom SN-PJ, ki so v precejšnjem številu posetili naš piknik.

Omenjeni klub namerava zopet enkrat prirediti veselico z igro, kar se bo vršilo v Fronte-

nacu. Priporočamo se že zdaj, da posetite to priredbo.

Naše "indijansko poletje" traja kar naprej in zgleda, da skušajo vrtovi nadomestiti kar je vzela suša in vročina poleti.

Pa še nekaj o "palitiki". Volilna kampanja republikanske in demokratske stranke je v polnem zamahu. Drug drugega obmetavajo z blatom, da je veselje. Pisker očita ponvi, da je črna in da ne zna izveči deželo iz krize.

Socialistična stranka v Kansasu prvič po več letih vodi saj nekaj kampanje za svoje ideje in svoj tiket, toda zaradi pomanjkanja sredstev je oglašanje zelo težavno. Kapitalistično časopisje pa seveda ignorira naše priredbe in pod nobenim pogojem ne mara poročati o naših shodih, ali pa je poročilo tako zverženo, da se nihče ne spozna kaj je na programu.

Anton Sular, (434).

Spevoigra "Ribčeva hči"

Milwaukee, Wis. — Prosperiteta se še ni vrnila, časa imamo dovolj, pa se bavimo s stvarmi na društvenem in kulturnem polju, da lažje pozabimo na posledice brezposelnosti. Pevski zbor Planinska roža se tudi pridno pripravlja na svoj jesenski koncert, ki se bo vršil v nedeljo, dne 21. oktobra, v SST dvorani, s pomočjo zbora Zvon. Uprizorjena bo spevoigra "Ribčeva hči". Kdor ljubi lepo petje, naj nikar ne zamudi te predstave in koncerta. Vabimo vaa društva in pozameznike na prvi koncert tekoče sezone. Svirla bo dobra godba, da se bomo vsi vrteli, za dobro postrežbo pa bodo skrbele naše vrle članice Planinske rože. Na svidenje 21. oktobra!

Kati Delicek.

Naša pot

Sharon, Pa. — Fara Polica na Dolenjskem pri Višnji gori je bila majhno župnišče, še manjša je pa bilo mestce Kožlevec, ki je tudi spadalo pod faro Polica. V Kožlevcu, kakor smo takrat imenovali mestce, "kamor je hudič bet vrzel," je stala kočica s slamo krita. V tej kolibi se nas je rodilo sedem siromašnih in revnih otrok, od katerih nas živi še pet.

Prišlo je leto 1909, ko mi je oče dejal: "Jakob, pojdi v Ameriko služiti si svoj kruh. Sam vidiš, da v Kožlevcu ni mogoče več živeti, ker nimamo kruha. Pojdi, Jakob, po svetu in si dobi delo," je končal moj oče.

Kot sedemnajstletni mladenič sem z veseljem sprejel očetov predlog. Hitro sem povezal v rdečo ruto svojo oblečo, kar sem je imel, in se napotil s parnikom La Gascogne po francoski progi iz Havra k moji omenjeni sestri Mariji Černe v Lorain, Ohio. Došel sem v to deželo dne 11. okt. 1909, torej baš zdaj je preteklo 25 let, odkar bivam v tej deželi.

Ko sem dospel v Lorain, O., sem takoj dobil delo v tovarni, kjer izdelujejo cevi. Naporno in težko delo sem opravljal. Pla-

ča je bila "slabaja," celih 16 centov sem imel na uro. Letu 1910 sem se poškodoval. Zlomilo mi je pri delu levo roko nad zapestjem in ostal sem brez zaslužka več mesecev.

Ko sem ozdravil, sem še delal par mesecev. Letu 1911 sem šel v Sharon, Pa., in še vedno živim v Sharonu. Tu sem imel drugo smolo. Delo sem sicer dobil takoj drugi dan, pri kositarstvu. Bilo je naporno in težko delo.

Letu 1912 sem se silno poškodoval. Padlo mi je želazo, težko okrog 2200 funtov, na desno nogo in jo tako rekoč popolnoma zdrobilo. Bil sem v bolnišnici okrog tri mesece. Imel sem 35 funtov železa navezanega na nogi skozi pet tednov, da so kosti prišle zopet na svoje mesto. Dovolj muk, kajne?

Letu 1913 sem dobil brzojav, da sta v starem kraju umrla moj oče in mati. Ko sem zvedel za smrt svojih staršev, nisem nič rekel, pač pa so se udre delebe solze po mojem že itak izmučenem obrazu. Vse sem prestal zato, ker sem bil mlad in močan "kot grčič." Seveda, star se sedaj nočem biti.

Res, dokler je človek v cvetnem razvoju, se mu zdi pota odprta na vse strani. Stoji na višini poleg velikega mesta in zre v tisoče poslopij in številne ulice, ki vodijo kot solnčni žarki na vse strani. Vidi gibanje tisočere množice po križastih ulicah, številne tovore, kot bi gledal na mravljišče.

Z vsakim dnem stopa človek nižje, krasni razgled izginja in pred nami se začne odpirati življenje. Pridemo v široko prometno ulico, vidimo trpeče in delavne obraze, ki hite za vsakdanjim kruhom. Kar se nam je zdela iz daljave kot igrajoči prizor, je v resnici kruta, trda borba za naš vsakdanji obstanek. Tavamo po ulicah zdaj sem zdaj tja, dokler nazadnje ne zavijemo v neko vežo, iz tiste pa moramo po temnih hodnikih do male sobice s enim oknom, ki ima razgled samo na umazano dvorišče. Tja prihajamo, od tam odhajamo.

Jack Yert.

Apel na volilce

Milwaukee, Wis. — Jesenske volilce se nam naglo bližajo, tako se naglo bliža tudi zadnji registracijski dan, ki bo dne 26. oktobra. Kdor se še ni registriral za volilce, naj to stori čim prej. Pregovor pravi, kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri.

Registracijski urad (election commission) je odprt vsak dan do 9. zvečer do 26. oktobra. Kdor lahko voli pa ni registriran, naj se gotovo registrira do označenega dne, da bo smel voliti dne 6. novembra. Vsakega delavca dolžnost je, da se registrira in voli, ako je državljan. Potrebne informacije dobite v South Side Turn dvorani, kjer se nahaja glavni stan 5. assembly distrikta (5. in 8. ward).

Dalje je važno za volilce, ki so se preselili po zadnjih volitvah, da dajo stari in novi naslov volilnemu odboru (election commission) ali pa osebju v omenjenem glavnem stanu v dvorani S. S. T., tako da ne bodo nastale nepotrebne sitnosti na volilni dan.

Opozarjam naše volilce tudi na list Socialist Campaigner, katerega bo dobila vsaka družina prihodnje tri nedelje. Kdor čita ta list pazno, ne bo na volilni dan volil v svojo škodo.

Jacob Razic, tajnik kluba št. 37 JSZ.

"Na kmetitji in v kajžici"

Cleveland, Ohio. — "Na kmetitji in v kajžici" se imenuje opereta, ki jo uprizori slov. pevski zbor "Delavec", odsek soc. kluba št. 28 JSZ v nedeljo, dne 4. novembra, v Slov. delavskem domu na Waterloo rd. Prične se ob 3.30 popoldne.

Rojaki, delavci in delavke, kakor tudi naši trgovci in obrtniki se prijazno vabijo, da pridejo omenjenega dne v Slovenski delavski dom. Zal ne bo nikomur, kdor bo to opereto slišal in videl. Povzeta je iz kmetškega življenja pred davnimi časi, obenem nam predstavlja dogodke iz današnjega življenja. Kaj vse predstavlja ta opereta, ne bom opisal, ker bi porabil preveč prostora, hočem jo pa na kratko in površno malo opisati.

Seljan, vdovec, se ženi in vse

je zadovoljno z njegovo, vse je razposajeno in volje, le Ivan, Seljanov, se tega ženitovanja ne seli. Zakaj ne? Seljan ima vega zakona malo hčerko, Ivan je prevdaren fant in da bi bilo bolje, če bi s tvojjo počakali, ko Milka da se bi Ivan z njo poročil nem pa tudi ve, da se bi pod mačeho slabo godilo, bo moral on zapustiti t t t t t. Res, ko pride mačhe stane življenje na tej km zno. Ivan in Milka se nita, da uide in da gres žico, toda Ivan mora prker ga novodošla mačstavnost spodi.

Milka ne more prenesta, ja, katerega ji povzroča in gre za Ivanom. N se ustavi pri dedu, Selj očetu, in mu potoži, kolj za pretrpeti pri neusmilj ehi. Stari dedek gre k sinu Seljanu in zahteva v gosti napram mačehi in tovske ljubezni napram mu otroku, kar Seljan t ljuhi, da bo Milki zopet oče. Seljan gre z dedkom ko, ali Milka medtem gozd. Oče in dedek jo Milke pa ni in je ni.

Kakor blazen prileti k svoji ženi, jo zgrabi in zahteva, naj mu da hčerko. Ako ne, ji grozi a Teda Marta prestrašena a Seljan od razburjenost v nezavest. Pozneje se l ostna novica, da so mačhe to potegnili iz vode. Poak jo obuditi k življenju, bil že prepozno. Veste, nam losti po ranjki mačehi, največje veselje. Smrt zopet združila razpršeno

Iz tega opisa je razvij je ta opereta resnično za Tu je opisana le ena pet to se cenjeno občinstvo or da si rezervira 4. novem nas poseti v velikem števp razpoloži bodo vsakovr krepčila in za ples najbolj ba. Kdor bo navzoč, bo v trdil, da je to resnica. G se za par ur užitek z n tem boste dali pogum nim delavcem, da bodo v še v bodoče na delavsko nem polju.

Nabavite si vstopnice, dobe pri zborovih članib, klubu št. 27 in pri tajniku društva "Verovšek". Vaso po 50c. Za tako veli reditev cena ni pretirana. Za publicijski odbor,

Joseph L.

Važno za volilce na WI

Willard, Wis. — Nazna vsem simpatičarjem svoj nih idej, da se bo pri na vil sodrug Boyd, kandidi stranke v 8. kongresne triktu, ki se sedaj mudi n panjski turi po državi V silu. Pri nas bo govoril d oktobra ob 8. zvečer. Vi ste vai, da se shoda udele Sodrugi Boyd je mlad nik soc. stranke. Poleg s kampanjskega dela bo skušal tudi organizirati klub. Zato ste še posebn ljeni vsi oni, ki ste se že v izrazili, da nam je tak kl treben.

Nadalje vam naznanj smo s posredovanjem s v okraju Clark ustanovil no soc. organizacijo, tako mo v bodoče tudi socialis ko postavili naše kandida te, kar se dosedaj še n dilo. Zastopnik okrajne s organizacije je naš rojak J lerčič. Soc. stranka tega v vam priporoča v izvolitev data za poslance ali asse mana sodruga Ernesta W Na volilno listino zapijate govo ime dne 6. novembra, na listi bo rubrika soc. sh prazna. Ne pozabite! I ime s. Ernesta Woyka in site na volilni dan v volilno

Mike Kr

Izid mestnih volitev

Chisholm, Minn. — Tu s meli 8. oktobra mestne vo Izvoljeni so bili sledeči roj razne mestne urade: Za je bil izvoljen tu rojeni S nec Rudolph Stukel, ki je slovenski župan v tem me razne druge urade pa S Frank Centa, rojen tu. S Kasun, Joe Arko in John L vilih. — Priporočam rojakom volitev rojaka Johna Golob kandidira v deželno thorn tem distriktu. Poročeval

Umorjeni Aleksander Karadzidzevič.

Ostri verski boji v Nemčiji

Berlin, 28. septembra.

Pravoslavni protestantizem je dospel do točke, ko na njem ni več mogoče gledati s pomirjenjem. Kakor je bilo že od nekdaj pričakovati, je za enotno priznanje, da je Hitlerjev totalitarizem zmagovalec državni in verski boji. Z Müllerjevo organizacijo je dosežena prva faza v ostri protestantski cerkvi. Da s tem prodiranje socializma na cerkveni verski polje še ni začelo, nego da je prav za ta začetek gibanja za enotno priznanje, dokazuje dejstvo političnih cerkvenih bojev.

Pravoslavni škof Mueller, ki ga Hitlerjeva vlada, zaupanje vladarja znano, dvignilo s skromnega položaja vojaškega pastora na najvišje cerkveno dostojanstvo v Nemčiji, ni imel vedno sreče. Že v prvih dneh Hitlerjeve vladavine je bil izvoljen za škofa. Njegova politična kariera je bila izredno uspešna. Vendar pa je v Hitlerjevi vladi našel tudi svojega sovražnika. Njegova politična kariera je bila izredno uspešna. Vendar pa je v Hitlerjevi vladi našel tudi svojega sovražnika.

za in sune je bil tako silen, da je Lončaričeva odletela z voza, ki mu je tudi odtrgalo streho, da je bil konj prost. Nezvesta zaradi silnega strahu je poselstnica obležala v jarku. Po srečnem naključju pa je dobila samo lažje poškodbe na nogah in rokah. Tudi konju se ni zgodilo nič, pa je lokomotiva voz popolnoma zdrobila. Kdo je zakrivil nesrečo, ki bi bila kmalu usodna za človeško življenje, bo ugotovila komisija.

Kazen za umor lastnega nezakonskega otroka Maribor, 2. oktobra.

Včeraj dopoldne se je zadrževala pred velikim kazenskim senatom 24 letna služkinja Ana Poljakova z Brezove gore, obtožena, da je letos v avgustu zadušila svojega 4 mesece starega nezakonskega otroka in ga nato vrgla v narasli potok Rogoznico. Obtožnica navaja, da je Poljakova služila zadnje čase pri posestniku Martinu Čučku v Spodnji Voličini in da je imela ljubavno razmerje s 17 letnim Čučkovim sinom Milanom. Razmerje ni ostalo brez posledic in je Poljakova povila letos v marcu zdravega dečka, ki so mu pri krstu dali ime Metod. Ker so jo pa ljudje zelo dražili in jo je tudi gospodar odslavil, je bila brez vsakih sredstev in brez strehe. Pri razpravi se je zagovarjala, da je dejanje izvršila zaradi bede. Senat je upošteval razne okoliščine in je izrekel milo obsodbo: tri leta težke ječe in izgubo častnih pravic za dobo let.

SKANDAL V MEDNARODNEM SPORTU

Maskirani mladeniči namestu žensk

Pred štirimi tedni se je v Londonu zaključila ženska olimpijada, na kateri so dosegle najboljše rezultate Angležinke, Švedinke, Japonke in Američanke. Zdaj, ko je sportna prireditev minila, pa so razkrili velike skandale: izkazalo se je, da so izvojevali večji zmag ne ženske, ampak v ženske preoblečeni mladeniči.

Tekem na ženski olimpijadi so se udeležile tekmovalke 32 držav. Manager prireditve je bil Artur Unterberg. Neka oseba, ki je bila navzoča, takole opisuje svoje vtise iz Londona:

Splošno se je opazalo, da imajo Američanke, Angležinke in Japonke, ki so se udeleževale tekem, nenavadno moški tip. Že med tekmi so se pojavili dvomi, če so tekmovalke ženske ali moški. Zato so nekateri dvomiljci priporočili, naj se tekmovalke neposredno pred startom zdravniško preiščejo. Nekateri tekmovalke so se podvrgle preiskavi, druge so jo odklonile. Po tekmah pa se je izkazalo, da so ravno med "zmagovalkami" takšni tipi, ki so najbolj protestirali proti zdravniškemu pregledu. Da ne bi prišlo do javnega skandala zaradi tega, so tekmovalke molčale, toda vprašanje se je prav zaradi tega še močnejše zaostroilo. In tako se slišijo upravičene zahteve, da je treba stvar naknadno razčistiti. Države, katerih udeleženke so se na olimpijadi slabo odrezale, se kajpada zavzemajo za čim rigoroznejšo preiskavo in upajo, da bodo vsi rezultati na ženski olimpijadi v Londonu razveljavljeni.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpišite svoj list!

Pismo iz Clevelanda

Socialna drama "Rdeče rože" na odru Slov. del. doma v Clevelandu.—Prihajajoča prireditve društva št. 53 SNPJ

Dramsko društvo Anton Verovšek je v nedeljo dne 14. t. m. vprizorilo na odru Slov. del. doma Moškričev petdejsko dramo "Rdeče rože", ki slika usodo modernih sužnjev-mezdnih delavcev in iz katere zveni marsikatera trpka resnica za delavce. Bila je to prva Verovškova predstava v letošnji sezoni. Otvoril jo je režiser Louis Kaferle s kratkim pozdravnim nagovorom, v katerem je povdalil, da zahteva današnji čas, da se postavi na naše odre namesto plehkih burk in komedij nekaj izrazito delavskega, nekaj, od česar se delavstvo lahko nekaj nauči; dram. društvo Anton Verovšek se tega zaveda, zato se je odločilo postaviti na oder delavsko dramo "Rdeče rože". Izrazil je tudi upanje, da bo navzočemu občinstvu ugajala in da mu bo podala marsikateri dober nauk.

Da je stvar navzočim ugajala, ni dvoma. Igrana je bila jako dobro. Tempo je bil sicer sempatja malo počasen, kar je bila čisto odpustljiva hiba, če pomislimo, da so se morali igralci pripraviti na svoje vloge v sorazmerno kratkem času in da niso imeli baš mnogo vaj. (Deloma bo najbrž krivo temu dejstvo, da posebno igralci manjših vlog radi zamude marsikatero vajo; to je slaba razvada, kateri se bo treba odvaditi.) Glavne vloge (Tone Jerič, njegova žena Cilka, njena sestra Ivanka, France Majcen, inženir Filder, delavka Mara Maličeva), ki so jih igrali Anton Dolinar, Cecilija Jaklich, Florence Jeray, Anton Zigman, Louis Cherenich in Josephine Kovach, so bile podane izvrstno in v splošno zadovoljnost. Tudi igralci v podrejenih vlogah (Anton Prime kot tovarniški ravnatelj, Stefan Barton kot gostilničar Srakar, Ana Vadal kot knjižničarka, Frank Turšič kot delavec Ržen, Ernest Kalin in Frank Jereb kot delavca zapupnika, Anton Mihelič kot predelavec Dular, Peter Šter kot Marn, Frank Jelerič kot sluga Zagar, Ivan Sterle, Ludvik Kernel in Frank Zigman kot delavci in Albin Primo kot orožnik) so igrali v splošnem dobro (nekateri malo bolje, nekateri malo slabše) in zadovoljivo. Louis Kaferle je pa to pot ponovno dokazal, da je dober režiser, eden izmed redkih naših dobrih režiserjev.

K predstavi je prišlo okrog štiri sto ljudi, na katere je drama napravila zelo močen vtis in ki so bili z njo jako zadovoljni. Nemaokrat so bile vse oči v dvorani — tudi moške — moške, tako prepričevalno so igrali Verovškovi to Moškričev delavsko dramo. Brez pretiravanja se lahko zapiše, da je Verovškova vprizoritev drame "Rdeče rože" napravila na navzoče nepozaben vtis ter dosegla velik moralni uspeh. Vsa čast Verovški! In želeli bi bilo, da bi dram. društvo Verovšek to dramo ponovno vprizorilo.

Med dejanji je nastopal znani Vadalov trio (petje in godba), ki se je s svojimi ljubkimi nastopi še bolj priljubil našim našim.

Po predstavi se je vrnila v

Kdaj nastajajo katastrofe

Kadar se samotna skupina sončnih peg bliža osrednjemu sončnemu poldnevniku

Moderna znanost si je izmislila že celo kopo teorij, po katerih bi se dale zemeljske katastrofe, viharji, potresi, pravčasno napovedati. Posebno rade se vežejo te teorije s pojavom sončnih peg. Znani dunajski meteorolog dr. Myrbach je sedaj nastopil s takšno teorijo.

Dr. Myrbach je izvršil v kakšnem desetletju mnogo tisoč opazovanj ter beležil na majhnih listkih vsak dan stanje sončnih peg ter vse potrese in velike viharje, ki so se dogajali na zemeljski obli. To delo je vršil pihoma, le njegovi najbližji prijatelji so bili informirani o napredovanju njegovih opazovanj. Sedaj je dejansko ugotovil, da se vrtnčasti viharji in potresi v določenem zemeljskem pasu pojavljajo vedno tedaj, kadar je beležil določeno konstelacijo sončnih peg. Po teoriji dr. Myrbacha se takšne katastrofe pojavljajo običajno tedaj, kadar se "samotna skupina sončnih peg", kakor pravi učenjak, bliža sončnemu osrednjemu meridianu.

Fizikalni vzroki tega pojava so nam ta čas še neznan, tako da oficijelna znanost Myrbachovim trditvam še ne more priznati polne veljavnosti. Tudi Myrbach sam ne trdi, da bi katastrofe na zemlji nastopale samo tedaj, kadar se pojavljajo pege na soncu, a vedno, kadar se pojavijo v določeni konstelaciji, se dogajajo na zemlji potresi in vrtnčasti viharji, ki zahtevajo človeška življenja in povzročajo stvarno škodo. Myrbach je objavil v nekem strokovnem listu načine, po katerih se dajo te katastrofe napovedati zvezi z delovanjem sončnih peg.

Več inostranih vremenikih opazovalnic je prišlo še do letih rezultatov. Baš zadnje veliko tajfunsko katastrofo na Japonskem so napovedali s precejšnjo gotovostjo. Na Dunaju so opazovali pojav sončnih peg na zvezdarni Uranije in so čakali na ta tajfun že nekoliko dni prej. Te sončne pege so neprijetno občutili tudi poslušalci radia in brzojavna ter telefonaka služba. Povzročale so velike motnje, iz katerih je razvidno, da je pojav sončnih peg zvezan z mogočnimi električnimi pojavi na soncu, ki vplivajo na našo zemljo.

Ivan Jontez, 53.

Toliko prostora sem porabil danes s tema našima prireditvama, od katerih je ena že za nami, druga pa še pred nami, da mi ga ni kar nič ostalo za "nekoristno zbadanje", kakor nekateri imenujejo moje komentiranje dogodkov in ljudi v naši naselbini, ki je konec koncev in v zvezi nasprotnim trditvam vendarle — potrebno in koristno. No, nič zato, bo pa drugič več bodic.

Kaj vse je znal cigan

Neki gospodar je dal razglasiti, da bi potreboval za poljska dela več delavcev. Na določen dan se je nabralo pri njem na dvorišču precej ljudi, ki so čakali na gospodarja. Med njimi je bil tudi neki cigan.

Gospodar pride na dvorišče in reče: "Kdo izmed vas bi znal v dušku izpiti liter piva?"

"Jaz, gospod!" se oglasi cigan.

"In kdo se upa snesti polno skledo žgancev s kislim zeljem?"

"Jaz, gospod!" se spet oglasi cigan.

"A kdo bi v enem dnevu zmlatil in očistil nasad žita?"

Zdaj se pa cigan ni več oglašil, ampak se je obrnil do ostalih in jim rekel: "Ljudje božji, govorite vendar tudi vi! Mar hočete, da bi napravil jaz vse sam?"

Vesti iz Jugoslavije

Beg iz življenja

Vsa zmedena se je preteklo nedeljo dopoldne sprehajala ob Dravi blizu železniškega mosta 32 letna Gizela S. Ko se je približala deroci reki, se je nenadoma pognala v valove in obupno kriknila. Njen krik je slišal neki uradnik, ki se je pognal v hladno Dravo ter potegnil nesrečno kandidatino prostovoljne smrti nezvestno na breg, kjer so ji prvo pomoč nudili reševalci, nato so jo pa prepeljali na njen dom. Vzrok obupnega dejanja ni znan.

Sreča v grozovitem naključju

Danes nekaj pred 12. uro se je pripetila na zasilnem prehodu na Tezmem nesreča, ki jih malo takih pozna vsakdanja kronika. Le čudežno naključje je rešilo 32 letno poselstnico Ivano Lončaričev iz Prepolja na Dravskem polju grozne smrti. Ljudje, ki so bili priča grozne nesreče, niso mogli verjeti, da je Lončaričeva res ostala živa. Nezgodna se je pripetila takole:

Lončaričeva se je peljala po Tržaški cesti proti domu na enovpreznem vozu. Ker so bile železniške zapornice odprte, je nič hudega sluteč pognala konja čez progo. Ko je bila ravno sredi proge med obema barierama, je Lončaričeva naenkrat opozoril glasen pisk lokomotive in tudi krik železniškega čuvaja, da se bliža vlak. Res je v kritičnem trenutku privozil osebni vlak iz Maribora, ki se mu Lončaričeva ni mogla več umakniti. Lokomotiva je zagrabila zadnji del voza in sune je bil tako silen, da je Lončaričeva odletela z voza, ki mu je tudi odtrgalo streho, da je bil konj prost. Nezvesta zaradi silnega strahu je poselstnica obležala v jarku. Po srečnem naključju pa je dobila samo lažje poškodbe na nogah in rokah. Tudi konju se ni zgodilo nič, pa je lokomotiva voz popolnoma zdrobila. Kdo je zakrivil nesrečo, ki bi bila kmalu usodna za človeško življenje, bo ugotovila komisija.

Kazen za umor lastnega nezakonskega otroka Maribor, 2. oktobra.

Včeraj dopoldne se je zadrževala pred velikim kazenskim senatom 24 letna služkinja Ana Poljakova z Brezove gore, obtožena, da je letos v avgustu zadušila svojega 4 mesece starega nezakonskega otroka in ga nato vrgla v narasli potok Rogoznico. Obtožnica navaja, da je Poljakova služila zadnje čase pri posestniku Martinu Čučku v Spodnji Voličini in da je imela ljubavno razmerje s 17 letnim Čučkovim sinom Milanom. Razmerje ni ostalo brez posledic in je Poljakova povila letos v marcu zdravega dečka, ki so mu pri krstu dali ime Metod. Ker so jo pa ljudje zelo dražili in jo je tudi gospodar odslavil, je bila brez vsakih sredstev in brez strehe. Pri razpravi se je zagovarjala, da je dejanje izvršila zaradi bede. Senat je upošteval razne okoliščine in je izrekel milo obsodbo: tri leta težke ječe in izgubo častnih pravic za dobo let.

SKANDAL V MEDNARODNEM SPORTU

Maskirani mladeniči namestu žensk

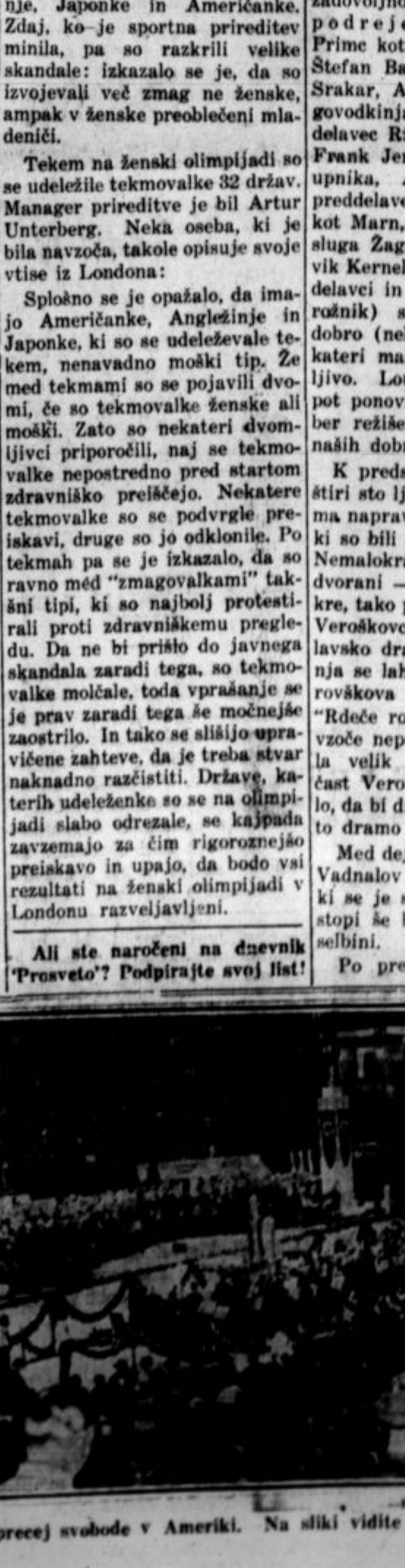
Pred štirimi tedni se je v Londonu zaključila ženska olimpijada, na kateri so dosegle najboljše rezultate Angležinke, Švedinke, Japonke in Američanke. Zdaj, ko je sportna prireditev minila, pa so razkrili velike skandale: izkazalo se je, da so izvojevali večji zmag ne ženske, ampak v ženske preoblečeni mladeniči.

Tekem na ženski olimpijadi so se udeležile tekmovalke 32 držav. Manager prireditve je bil Artur Unterberg. Neka oseba, ki je bila navzoča, takole opisuje svoje vtise iz Londona:

Splošno se je opazalo, da imajo Američanke, Angležinke in Japonke, ki so se udeleževale tekem, nenavadno moški tip. Že med tekmi so se pojavili dvomi, če so tekmovalke ženske ali moški. Zato so nekateri dvomiljci priporočili, naj se tekmovalke neposredno pred startom zdravniško preiščejo. Nekateri tekmovalke so se podvrgle preiskavi, druge so jo odklonile. Po tekmah pa se je izkazalo, da so ravno med "zmagovalkami" takšni tipi, ki so najbolj protestirali proti zdravniškemu pregledu. Da ne bi prišlo do javnega skandala zaradi tega, so tekmovalke molčale, toda vprašanje se je prav zaradi tega še močnejše zaostroilo. In tako se slišijo upravičene zahteve, da je treba stvar naknadno razčistiti. Države, katerih udeleženke so se na olimpijadi slabo odrezale, se kajpada zavzemajo za čim rigoroznejšo preiskavo in upajo, da bodo vsi rezultati na ženski olimpijadi v Londonu razveljavljeni.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpišite svoj list!

Nemški hitlerjevci imajo precej svobode v Ameriki. Na sliki vidite njihove manifestacije v New Yorku.

IZKORISTITE

NOVE NIZKE

IZLETNE

CENE

ZA VSO EVROPO

ki jih nudi

ITALIAN LINE

cena za

POT TAM IN NAZAJ

SAMO **1** VIŠJA **3**

nego za eno potovanje v Evropo

V Evropo	Iz Evrope
SAVOIA.....27. oktobra	REX.....22. novembra
SATURNIA 3. novembra	VULCANIA 5. decembra
REX.....9. novembra	SAVOIA.....4. decembra
SAVOIA.....23. novembra	REX.....27. decembra
REX.....1. decembra	

Za pojasnila obrnite se na lokalnega agenta ali na 333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

ITALIAN LINE

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Vreščeti glasovi so s preklinjanjem pozdravljali to grozovito trofejo.

— Ti lopov, nič več nam ne boš polnil hčera! — Da zdaj ti ne bomo več plačevali s telesom, nič več se ti ne bomo hodile nastavljal, da nam boš dajal kruha!

— Ne, še deset frankov ti dolgujem, ali hočeš kaj na račun? Jaz bi hotela, če bi le ti mogel!

Na ta porog so se grohotale, da jih je kar stresalo. Kazale so krvavo krpo kakor hudo žival, pred katero je vsaka trpela, ki so jo naposled pokončale in je zdaj brez moči pred njimi. Pljuvale so nanjo, njihove čeljusti so rezale in ponavljale so v divjem izbruhu prezira:

— Ne more več! Ne more več! ... To ni več mož, ki ga bodo vrgli v zemljo ... Kar gnij, ničvrednež!

Ožganka je nateknila vse skupaj na palico; tako je nosila to po zraku ter vihela z njim kakor z zastavo in pohitela na cesto, druge ženske pa za njo. Krvave kaplje so padale in to ubogo meso je viselo kakor odpadke v mesnici. Zgoraj na oknu se gospa Maigratova še zmerom ni ganila; a v zadnjem odblesku solnca se je videl njen blede obraz, ki so ga potvarjale iznekažene šipe, kakor da se smeje. Teptana in varana vsako uro, od jutra do noči sklonjena nad računsko knjigo, se je morda zdaj res smejala, ko je tolpa ženskih telesa to hudo živaljo, ubito živaljo na vrhu palice.

Ta strahovita oskrumba se je izvršila z ledeno grozo. Ne Stefan ne Maheu ne kdo drugi ni utegnil poseči vmes: nepremično so stali pred tem dirom furij. Pri vratih Tisonove gostilne so se pojavile glave, Rasseleur, blede od togote, Caharija in Filomena osupla nad vsem tem, kar sta videla. Oba starca, Bonnemort in Mouque, sta bila zelo resna in sta odkimala. Samo Jeanlin se je režal, suval Beberta s komolcem in silil Lidiyo, naj dvigne nos. Ženske pa so se že vracale po isti poti in šle mimo oken ravnateljstva. Izza oknic so iztezale vratove gospe in gospodične. Niso mogle videti prizora, ki jim ga je zakrival zid, pa tudi sicer so slabo razločile, ker se je bilo že znočilo.

— Kaj pa imajo na vrhu tiste palice? je vprašala Cecilija, ki se je tolikanj opogumila, da je prišla gledat.

Lucija in Jeanne sta ugibali, da bi utegnil biti kak zajčji meh.

— Ne, ne, je mrmrala gospa Hennebeaujeva, najbrže so izropale mesnico, to bo kak odpadke svinjine.

V tem trenutku pa je vztrepetala in umolknila. Gospa Gregoirejeva jo je dregnila s kolonom. Obe sta zazijali. Gospodične, vse prebledele, pa so sledile z očmi tej rdeči prikazni na mračnem ozadju.

Stefan je spet zavil sekiro. Toda nejevolja se ni razpršila; ta mrtvak je zdaj ležal preko ceste in branil trgovino. Mnogi so se umaknili. Kakor da jih je zdaj vse pomirila nekakšna nasičenost. Maheu je postal mrk, nenadoma mu je neki glas šepnil na uho, naj beži. Obrnil se je in spoznal Katarino, še zmerom v starem moškem jopiču, črno, zasoplo. Pahnil jo je od sebe. Ni je hotel poslušati, zapretel ji je, da jo bo pretepel. Nato je obupna zamahnila, malce oklevala, nato pa pohitela proti Stefanu.

— Reši se, reši se, lej orožnike!

Tudi on jo je napodil in opoval, čutil je, kako mu je šinila kri v lica zaradi zaušnice, ki jo je bil dobil. A Katarina se ni ustrašila, pač pa ga je prisilila, da je izpustil sekiro, in ga povlekla za roko s sabo tako močno, da se ji ni mogel ustavljati.

— Če ti pravim, da gredo orožniki! ... Tak poslušaj me vendar. Chaval je šel ponje in jih privedel, če hočeš vedeti. Meni se je to uprlo in sem prišla ... Beži, nočem, da bi te prijeli!

Katarina ga je odvedla prav v času, ko se je v daljavi stresala cesta od težkega teka. Takoj nato se je razleglo vpitje: Orožniki! Orožniki! Nastal je polom, tako strašanski beg, da je bila v dveh minutah cesta prazna, popolnoma čista, kakor da jo je pometel vihar. Le Maigratovo truplo je bilo edini črni madež na belih tleh. Pred Tisonovo gostilno so ostal samo še Rasseleur, ki mu je bilo odleglo, da je, režeč se, ploskal tako lahko zmagi sabel. Montsou pa je bil zapuščen, teman; v tišini zaprtih hiš so se potili mešanje, šklepetali so z zobmi in se niso upali pogledati venkaj. Planota se je potapljala v črno noč in na žalostnem nebu se ni videlo drugega nego goreče plavže in peči za koks. S težkim tekom so se bližali orožniki kot mračna gruča, ki jo je bilo komaj razločiti. Za njimi pa je prihajala v njihovem varstvu slednjič dvokolica marchiennskega sladčičarja, s katere je skočil kuharski vajenec in jel mirno razmotavati košarice iz testa za pasteto.

ŠESTI DEL

I

Spet je minila prva polovica meseca februarja; bil je hud mraz in ostre zime, ki se ni hotela usmiliti siromakov, ni bilo konec. Vnoč so krenili oblastniki na pot: prefekt iz Lille-a, državni pravdnik in general. Orožniki niso zadostovali, zato je vojska zasedla Montsou, vsa stotnja, katere moštvo je taborilo od Beaugniesa do Marchiennesa. Oborožene patrulje so strážile šahte, pred slehernim strojem so stali vojaki. Ravnateljstvo stanovanje, rudniška skladišča, še celo hiše nekaterih meščanov so bile načrtane z bajoneti. Ničesar ni bilo več slišati po pločnikih, samo počasne korake vojaških obhodnih patrulj. Na voreuxjskem nasipu je zmerom stala kakor čuječ varuh straža v sunkih ledenega vetra, ki je bril tam zgoraj. In vsaki dve uri so kakor v sovražni deželi odmevali vzkliki pri izmenah.

— Stoj! Kdo je? ... Geslo!

Delo se ni nikjer pričelo. Nasprotno, stavka se je še bolj zaostrila: Crevecoeur, Mirou, Madeleine, povsod je bil obrat ustavljen kakor v Voreuxju; v Feutry-Cantel in v Victoire je prihajalo vsak dan manj ljudi, celo v Saint-Thomasu, ki dotlej ni utrpel nobene škode, je nedostajalo ljudi. To je bilo nemo kljubovanje sprico nastopa vojaške sile, ki je žalila rudarski ponos. Kolonije so kakor izumrle sredi repišč. Niti en delavec se ni ganil, komaj da je človek koga po naključju srečal, ko je koračil sam samcat s povešano glavo in zroč izpod čela mimo rdečih hlač. Toda v tej silni turobni tišini, v tej trmoglavni potrpežljivosti, ki se je puntala zoper puške, je bila le navidezna krotkost, prisilna in strpljiva ubogljivost zverjadi v kletki, ki upira oči v krotilec, a preži, da bi mu planila na tilnik, brž ko bi ji obrnil hrbet. Družbi je bilo to brezdelno mrtvilo v propast, zato je nameravala najeti rudarje iz Borinage-a, z belgijske meje, a se ni upala; tako je torej še dalje trajala borba med delavci, ki so se zapirali doma, in med mrtvimi rudniki, zastraženimi po vojski.

Takoj naslednjega dne po tistih strašnih dogodkih je na mah nastal ta mir, ki se je skrival pod njim tolikšen strah, da so vsi molčali o škodi in okrutnostih, kolikor je bilo mogoče. Preiskava je dognala, da je Maigrat umrl zaradi padca, a strahovita oskrumba trupla je ostala nepojasnjena in že so se spletale krog tega bajke.

(Dalje prihodnjič.)

voljuje izračunati razdalje med posameznimi atomi, skratka da je nam točen prostorninski model vsega kristala. O demantu pravi kemija n. pr. prav za prav samo to, da je kristalizirani ogljik, fizikalna röntgenska preiskava pa nam pokaže demant kot ogromen molekul z mnogimi trilijoni atomskih sestavnih in nam navaja tudi njih medsebojne oddaljenosti in lege. Na ta način so preiskali že stotine in tisoče kristalnih oblik, a čimer je nastala cela nova veda.

Čudno je, da se ta postopek ne da uporabiti samo za kristale, temveč tudi za pline. To je zato čudno, ker letijo pri plinih molekuli prosto naokrog in se pri tem vrtijo, kakor sami hočejo, tako da je videti zelo težko dobiti nekakšen red v tem. Vendar pa je to posebno lipskemu učenjaku prof. Debyeju in njegovim učencem s pomočjo Röntgenovih žarkov uspelo.

Atomi so sicer zvezani v molekule, a to ne pomeni, da vztrajajo v togem miru. Nasprotno, okrog svojega počivališča izvajajo silno hitre nihaje in, kakor pri vseh nihajih, zavisi tempo tudi tu od težine mas, ki so v gibanju, tukaj torej atomov, in od velikosti sile, ki si jo lahko zamišljamo elastično, tako da spravlja atome vedno znova v njih počivajočo lego. Vsaka vzmet nima tem hitreje, čim večja je nje prožnost, in tem počasneje, čim težje so uteži, ki bi jih obesili nanjo. Nihaje atomov v molekuli preiskujemo v svetlobi, ki jo oddajajo v žarenje zašili molekuli. Z raziskovalnimi deli, ki počivajo na tej podlagi, bi lahko napolnili velike knjižnice.

Ob sklepu še nekoliko besed pretežno kemičnega značaja. Dolgo časa je bila kemija nasproti posebno velikim molekulom, kakršne imajo n. pr. kavčuk, celuloza in druge organske snovi, precej brez pomoči. Splošno sestavo teh molekulov je sicer lahko navajala, a njih velikosti ni mogla. Tu je freiburški profesor Staudinger našel znanosti nov pripomoček. Raztopil je takšne snovi v kakšni tekočini in pokazal, da je nje upornost, ki jo kaže n. pr. pri točenju skozi kakšno cev, tem večja, čim daljši so molekuli raztopljene snovi. Pokazal je med drugim, da je oblika kavčukovih molekulov podobna zelo dolgim palicam, ki prekašajo s svojo dolžino širino že zelo velikih cest, dočim znaša debelina približno komaj centimeter. V marsikaterem takšnih molekulov je združenih do 24.000 atomov in vendar je mogoče pokazati njih razvrstitev zelo točno. To so pač največji molekuli, katerih atomsko zgradbo je bilo doslej mogoče raziskati.

(Po razpravi prof. P. Kirchbergerja—kk)

PAPEŽ SE POGAJA Z BERLINOM

V Berlinu se iznova vrše pogajanja med državno vlado in zastopniki episkopata o izvršilnih določbah konkordata. Vatikan je predložil popolnoma jasne zahteve, v katerih zahteva svobodo za katoliška društva in katoliške mladinske organizacije. Zahteva tudi ohranitev katoliške akcije in nje centralne organizacije za vso državo. Nemška vlada je postala bolj popustljiva kakor je bila prej, kar je pripisovati dejstvu, da se katoliško gibanje v Posaarju zavzema za Nemčijo ter bo 13. januarja glasovalo zanjo. Vatikan se tudi boji kulturnega boja v Nemčiji, če bi protestanti zem dosegel enotnost nemške državne cerkve. — Delavci imajo tudi pravico do svobode, toda v teh zahtevah ni govora o svobodi za druge državljane. Vatikan je dobro izbral politični plebiscit v Posaarju. Tam je obljubil klerus, da bo glasoval za Nemčijo, kompenzacijo ali nagrado za to pa dobi Vatikan — konkordat.

Znanec

"Kdo je bil gospod, ki si ga pravkar pozdravil?"
"Znanec; služi tam, kjer sem jaz nekoč služil."
"A tako; jaz sem pa mislil, da si bil vedno samostojen."
"Saj sem tudi bil, ta gospod je namreč moj moje bivše žene".

—Federated Pictures.

Ta mož po imenu Walter Lyle, delavec na gasolinski postaji v New Yorku, pri katerem je Hauptmann kupil gasolin in ga plačal z Lindberghovim bankovcem za \$10, ima zaslugo, da je bil Hauptmann aretiran.

Odličen šef

Knjigovodja je prinesel šefu poslovne knjige.
"Blagajna ni v redu. Dve sto dolarjev manjka".
"Jih bo moral pač blagajnik plačati!"

"Blagajnik je včeraj po tridesetih letih službe umrl", je odvrnil knjigovodja. "Jutri je njegov pogreb".

"Potem vknjižite dve sto dolarjev za venec, pa mu ga ne bomo poslali".

Razumljivo

"Vsa srečna sem, da sem dobila moža, ki je vedno doma".
"Da, da, tvoj mož ni bil nikdar vnet za prijetno družbo".

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani že plačajo pri anesmentu \$1.20 za tednik, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado	Za Cicerio in Chicago
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
	Za Evropo je..... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPI, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Družine atomov

Skrivnosti molekularnega sveta

Vsak količkaj izobraženi človek ve, kako se danes znanost trudi, da bi dognala bistvo zadnjih sestavnih delcev snovi, atomov, in vsak ve, da je atom neke vrste planetni sistem v malem. Dosti manj pa vedo širše plasti o večjih bratih atomov ali recimo o atomskih družinah, o zvezah atomov, ki jih imenujemo molekule. Pri tem niso te tvorbe nič manj zanimive od atomov, ali pa še bolj. Kemija in fizika se trudita, da bi dognali njih skrivnosti.

Pri tem so uspehi kemije še najprej znani, našli bomo vsaj ljudi, ki vedo iz šolskega pouka, da je voda H²O in žveplena kislina H²SO⁴, čeprav si na tem ne predstavljajo pravega. Povejmo tedaj, da je "H" znak za atom vodika in "O" za atom kisika, H²O torej pomeni, da je voda sestavljena iz dveh atomov vodika in enega atoma kisika. Formula za žvepleno kislino nam na isti način pove, da sestoji ta snov iz dveh atomov vodika, enega atoma žvepla in štirih atomov kisika. Če poznamo poleg tega atomske teže, lahko izračunamo, kakšen delež pripade vodik, žveplu in kisiku v žveple-

ni kislini in to vedeti, je seveda zelo važno.

A kemija rešuje neprimerno težja vprašanja. Pozna molekule, ki sestojijo iz mnogo stotin atomov, in ve povedati, kako se vsi ti atomi medsebojno vežejo. Tako pravi organska kemija, da sestoji molekul alkohola iz dveh atomov ogljika, enega atoma kisika in šest atomov vodika, da se pet atomov vodika veže neposredno z obema atomoma ogljika, dočim se šesti veže s kisikom in samo preko tega z enim atomom ogljika. Način, kako so atomi razvrščeni v molekulo, je za karakter snovi prav tako važen kakor značaj atomov, ki ga sestavljajo. Posebno organska kemija se bavi s temi "strukturnimi formulami" atomov. Te strukturne, gradbene formule nam dajejo o molekulah takšno sliko kakor gradbeni načrti o kakšnem mestu. Kemija je sestavila že kakšnih 300.000 takšnih formul in brez tega pripomočka bi si ne mogli misliti vseh tistih čudes, ki jih je ustvarila modernemu človeštvu. Brez njih bi ne bilo umetnega pridobivanja neštevilnih snovi, ki jih v naravi sami ne najdemo in ki predstavljajo milijonske vrednosti. Brez strukturnih formul bi ne doumeli, kako delujejo snovi, ki jih nahajamo v silno majhnih količinah v telesu, in ne bi

doumeli nešteto drugih velevažnih skrivnosti. Strukturne formule so Ariadnina nit, ki vodi kemika skozi labirint narave. So eno največjih del človeškega duha.

Navzlic temu seveda ne moremo reči, da bi ne vsebovale nobene skrivnosti več. Tudi najboljše mestni načrt, naj se po njem še tako dobro orientiramo v tujem mestu, nam ne more dati prave predstave o podobi njegovih cest. In tako nam tudi kemične formule povedo le malo o velikosti in prav ničesar o naravi sil, ki spajajo atome v molekuli, ničesar o presledkih med njimi ali o podobi celotnega molekula. Za vse je treba posebnih raziskovanj.

Tu bi bilo treba omeniti pred vsem znamenito odkritje von Laueja, ki je učil fizike, kako nam raziskujejo kristale s pomočjo Roentgenovih žarkov. Takšen tenek žarek se usmeri skozi kristal in ujame nato na svetločutko ploščo, pri čemer dobimo čudovite vpogled v notranjo zgradbo kristalov.

Tako nas kemija n. pr. uči, da se v kameni goli na natrijev atom veže po en klorov atom. Preiskava s pomočjo Roentgenovih žarkov pa nam da tkav. "Lauejev diagram", ki nam predloži zgradbo vsega omrežja v taknem kristalu in nam do-

JUBILEJ RASTLINAR MICURINA

V Moskvi so te dni o šestdesetletnico rastlinar čurina, ki si je stekel od zaslug za vzgojitev sadnih ki ne pozebejo tako km. uspevajo tudi v severnih

S svojimi uspešnimi pos. Mičurin vzgajal nad 60 vrst jabolk, 14 vrst hr. vrst črešenj, 10 vrst sl. vrst grozjda ter celo se god, ki so poprej rasle sončnejših deželah. M. gre zasluga, da imajo v Rusiji trto, ki rase in 52. stopnje severne šir. sto se je Mičurin z uspe. dejstvoval kot gojitelj.

Začetki Mičurinove kar. gajo v leto 1888, ko je svoje eksperimente 6 ha. Danes razpolaga z držav. sestvom, ki meri 8000 ha. že cel rod učencev, ki po njegovih načelih. Po Mičurinovi pripomoči. elektrobiološki laborator. ska vlada je Mičurinu v. za njegovo življenjsko d. imenovala mesto Kozlo. Mičurinove farne v Mi.

Ali ste že naročili Prosveto? dinski list s ročemu prijatelj. rodniku v domovino? To je. trajne vrednosti, ki ga za m. lahko pošljete svojcem v dom.